

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵՆԿ

Տարեկան դեր 10 բուր, կես տարվան 6 բուր:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Менк»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւնք ընդունվում է ամեն ընդունվում:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրութիւն: Ներքին լուրեր: ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր: ԽԱՌՆ. ԼՈՒՐԵՐ: ՀԱՌԱՅԻՐ-ՆԵՐ: ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: ԲԱՆԱՍԻՐԱ-ԿԱՆ: Անդրկովկասեան գաւառական քաղաքների գերեզմանատների մասին: Օրէնքի ոլոր թիւը: Զայաւատանում:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՍԱԿ ԽՐԱԳԻՐՆ

Թիֆլիս, 15 օգոստոսի

Մենք լսում ենք, որ նորոգման առաջնորդը շարժար ստանում է բաղնիքի այս և այն քանակային անդգամ և անվայել վարմանց մասին: Նորին սրբազանութիւնը քաղաքային փոստայով ստանում է նամակներ, որտեղ նկարագրված է լինում մեր պատական հայրերի գաղթականացող վարմունքը, միով բանիւ առաջնորդը չարտանակ լսում է զանգատներ զանգատների ետեւ: Ուրեմն ժողովուրդը առանց համբերելու, առանց խնդրի հետ ի մօտոյ ծանօթանալու և առանց գործի սկզբնապատճառ հանգամանքների վրա ուշք դարձնելու, բոլորովին զոգված իր հովիւներից, պահանջում է որ յանդուրանքներ միանգամայն պատժեն: Որքան մեղ յայտնի է, Արիստակէս սրբազանը սիրով պատրաստ է լսել թէ մամուլի և թէ ժողովրդի իրաւացի զանգատները, ցանկա- նալով որպէս հոգեւոր հայր քահանաների անսանձ վարմանց առաջն առնել: Բայց պահանջել, որ ամենայն բան մի անգամայն կարգի ու կանոնի տակ ընկնի, անկարելի է մինչև անգամ աներեւալայելի պէտք է համարվի նոցա համար, որոնք խնդրել քննում են բաղնիքից մինչև կիրակու: Մի կողմ թողնելով այն թէ ինչպիսի միջոցներով ձեռնարկած և ինչ տեսակ մարդիկ են մեր քահանաները, ուղարկութիւն դարձնեն այն հանգա- մանքի վրա, թէ հոգեւոր իշխանութեան կողմից ինչ միջոցներ են գործադրվել յանցաւոր քահա- նաներին ուղղելու:

Մակար արքեպիսկոպոսից յետոյ Թիֆլիսի առաջնորդ նշանակվեց հանդուրան Գ. արք. Ալվա-

զովսկին: Հանդուրանի բարեբաղնիքն ոգուտ թաղելով մեր քահանաները սկսեցին դուրս գալ համեմատութեան սահմանից:

Հենց որ Ալվազովսկին պատժում էր մի յանցաւոր քահանային, Սինոդը խելոյն հը- րամայում էր փոխել առաջնորդի կարգադրու- թիւնը: Յանցաւոր քահանան տեսնելով բարձրա- ղոյն իշխանութեան այսպիսի վարմունքը վիճա- կաւոր սրբազանի հետ, ինքն ևս մի տեսակ ար- համարանք էր գրում ղէպի իր իշխանաւորը, ղէ- պի իր դատաւորը, հետեւաւոր և քահանան ստա- նում էր աղաւթութիւն իր բոլոր իրաւացի և անի- բաւ վարմանց մէջ: Ինչպէս տեսանք, մենք թէ և ունենինք առաջնորդ, բայց լոկ անուամբ միայն: Թիֆլիսի թեմի գործերին ուղղութիւն էր տալիս և կառավարում էր ոչ թէ առաջնորդը, այլ սի- նոդը: Իսկ սինոդը իր կողմից ծանաչում էր իւ- ր և առաջնորդ ոչ թէ հանր. Ալվազովսկուն, այլ իր հաւատարիմ արքանակ մի աւագ քահանային: Այս աւագ քահանան օգնական ընտրելով իր մի- աբան քահանային, սկսում էր ամենախիստ խու- զարկութիւններ անել, ամենախիտընդի սխալմունք քահանայի կողմից նորա համար ծածուկ չէր մը- նում: Այսօրվայ գործած յանգամանք 5 օ- րից յետոյ համարում էր իջնալին: Ալվա- զովսկու մահից յետոյ երեք տարի Թիֆլիսը մը- նալով առանց առաջնորդի, մեր քահանաները վայելեցին կատարեալ աղաւթութիւն և անկարեւ- թիւն: Ինչ որ կամենում էին, անում էին. որտեղ ասես, մտնում էին, ինչ տեսակ անիրաւութիւն- ներ ասես, անում էին: Եւ զանազան անիրաւու- թիւններ էին կատարում և չը կար մէկը որ սանձ դնէր, որովհետեւ տէր չը կար:

Այս անիշխանութիւնից օգուտ թաղելով, մի քանի քահանաներ քաղաքապարտութեան և համա- տութեան նշույլ անցած չը թողին իրանց մէջ: Թէ ինչ էր անում կոնսիստորիան իր անդամներով, ինչ միջոցներ էր դիմում մեղադրանքներ զգա- տացնելու, ոչինչ չենք կարող ասել:

Այսպէս ուրեմն, ինչպէս տեսնում ենք, շատ քահանաներ իրանց ուղիղ ծանապարհից չեղել են ոչ թէ այսօր, այլ վաղուց, ուստի և նոցա ուղղելու համար հարկաւոր է ժամանակ և հա- մբերութիւն:

Այժմ մի հարց է առաջ գալիս թէ արդեօք մեր նորոգման առաջնորդը աշխատում է չարի- քը արմատախիլ անելու, թէ լուռութեամբ հանդի- սատես է լինում իր չորս կողմ կատարվող անի- րաւութեանց: Որքան մեղ յայտնի է, նորին սըր- բազանութիւնը գործում է և աշխատում յանցաւոր- ներին պատժել և անարժաններին սպալարելից հեռացնել: Դրան սպաջոյց մենք ունենք փաս- տեր. 1) Սրբազանի հրամանով պատուիրած է սուրբ Նշան եկեղեցու միաբան Յակովբ քահանայ Զառափեանցին իր անդաւատ վարուց համար, երկու ամսով զարգեցնել քահանայադրծու- թիւնից: 2) Սարգիս աւագ քահանայ Աղաջա- նեանցը հրաժարեցրած է կոնսիստորիայի անդա- մակցութիւնից և զանապահութեան պաշտօնից: 3) Կաթողիկէ եկեղեցու Դաւիթ քահանայ Գլի- ղեռեանցը իսպառ հրաժարեցրած է եկեղեցուց իր խառվարք բնաւորութեան համար: 4) Շատ ան- արժան տիրացունքին հրամայել է հանել հոգեւ- րական զգեստը: 5) Մի քանի տիրացունք բո- լորովին հեռացրած են եկեղեցու սպասարու- թիւն անկուց: 6) Ինչպէս լսում ենք Արիստա- կէս աւագ քահանայ Բեկեղեանցը իր ազատ կամ- ղով հրաժարվում է կոնս. անդամութիւնից: Տէր հօր այս դժուար քայլը բացատրվում է նորանով, որ նորոգման առաջնորդի գաղափարները շատ տարբեր պէտք է լինեն իր գաղափարներից: Գու- ցէ և ուրիշ շատ կարգադրութիւններ ևս արված են սրբազանի կողմից և կամ շատ նպատակներ ևս ունի, որոնցով կամենում է ուղղել չեղված հոգեւոր- կաններին, բայց դրանց մասին մենք դեռ ևս տեղե- կութիւն չունենք: Բայց, քաղաքապարտ, ժողո- վրդի մէջ գտնվում են այնպիսիներ, որոնք ա- ռաջնորդի բարի ձգտումներին արգելք են լինում: Դիցուք թէ մի հոգեւորական իր յանցանքի համար պատժվեց. իսկոյն նրա բարեխմանը հաւաքվում են և սրբազանից ներում են խնդրում: Ասացէք խնդրեմ, առաջնորդը այսպիսի ղէպերով ինչպէս վարվի, եթէ կատարել խնդրողների կամքը, պէտք է մեղանշած լինի իր խղճի և համոզման առաջ, իսկ եթէ ի նկատի ունենալով հասարակութեան օգուտը մերժէ միջնորդներին, պէտք է զանազան անբաւականութիւնների առիթ դառնայ: Մեր կար- ծիրով առաջնորդը նշանակութիւն չը պիտի տալ

այդ տեսակ միջնորդների տրոհմանը, որովհե- տեւ առաջնորդը ընդհանուր օգուտն պէտք է ծա- ուայէ և ոչ թէ անհատների քմայք համեմատ գոր- ծէ: Իշխանաւորից որքան պահանջվում է գովել և մարդասիրութիւն, նոյնքան և նոյն չափով նա պէտք է լինի խիստ և հաստատ իր վճռին, իր համոզմանց մէջ, իր ասած խօսքին: Մի և նոյն ժամանակ չը մոռանանք, որ ա- ռաջնորդը ուղարկութիւն պէտք է դարձնէ և ու- րիշ շատ հարկաւոր խնդիրների վրա: Եւ յիշուի մենք ակնառես ենք լինում թէ ինչպէս նորին սրբազանութիւնը չարունակ նախադաճում է կոն- սիստորիայի, Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձա- կան ժողովի, յանձնաժողովի և այլ նիստերին, անթիւ խնդրատուններին բաւականութիւն տալիս, կոնսիստորիայի այցւան ժամանակվայ մնացած գործերին ընթացք տալիս, քննիչներ է նշանա- կում գաւառական վիճակը քննելու, չարունակ ներկայ է լինում հայոց միջնակարգ և ծխական դպրոցների քննութիւններին, այցելում է արա- կան և իդական գիմնադիտներին և հարցաքննում աշակերտներին հայոց լեզուից և կրօնից, այցե- ւում է Թիֆլիսի բոլոր եկեղեցիները և զանազան կարգադրութիւնք անում և այլն: Մենք չենք կամե- նում ասել թէ առաջնորդը այլ ևս ոչինչ չունի գոր- ծելու, մենք հեռու ենք այդ մտքից: Առաջնորդը դեռ շատ գործ ունի կատարելու, նրա խոտ- մունքները մենք չենք մոռացել: Բայց Արիստա- կէս սրբազանի վերոյիշեալ մի քանի կարգադրու- թիւնները մեր կողմից յիշատակելու նպատակն էր- ցոյց տալ ընթերցողներին, որ սրբազանը իր չորս ամսվայ պաշտօնավարութեան միջոցում անգործ չէ մնացել, այլ աշխատել է իր կարողութեան չափով և մաքուր խղճով գործին ծառայել:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Кавказ» լրագիրը հաղորդում է որ օգոստոսի 25-ին կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գրիգորովի-կորսակով ուղևորվեց Բաթում Անդր- կովկասեան երկաթուղով, Նորին Կայսերական Բարձրութեան Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկոլայե- վիչին Բաթումի մէջ դիմաւորելու համար: Նորին

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆԿՈՎՈՎԱԾՆԱՆ ԳԱՌԱՌԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Այս վերնագրով մի յօդուած տպւեցաւ այս տարվայ «Кавказ» լրագրի № 156-ի մէջ: Որով- հետեւ մեղանում շատ սակաւ է հասկացվում գե- րեզմանատների վնասը ժողովրդի համար երբ դո- քա գտնվում են քաղաքի մէջ կամ անմիջապէս մօտը, որովհետեւ մեղանում շատ քաղաքների և աւելի շատ գիւղերի մէջ ընդհանուր հանգստարան- ները գտնվում են նոյն իսկ բնակութեան տեղե- րի մէջտեղը—ուստի աւելորդ չեմ համարում թարգմանաբար դնել այստեղ վերեւ յիշված յօ- դուածը, որ ստորագրված է Կ. Բ. տառերով:

Չգտնելու բնակարան զգացմունքը որ օտար էր և նախնական մարդուն, դարեր ընթացքում մշակվելով, հաստատվեց գերեզմաններ թէ դիակ- ների ներսութիւնը վնասակար է մօտերում քո- նակիւղների առողջութեան համար, և այդ պատ- ճառով բնակարանաւոր, մարդիկ դարեւրդ հետեւ հոգ էին տանում գիւղերը արագ ոչնչացնելու համար, ուստի այս վերջիններս ձգում էին գիւղացի գա- ղաններին ուսուցել, ջուրն էին նետում, թաղում էին հողի մէջ, կամ այլուտ էին: Ներկայումս ոչնչացման ամենատարածված և ընդանրութեան առողջապահութեան, կրօնական-ծխականաւորա- կան, և տնտեսական կողմերից ամենապարմա- րիտեան է դիակներին հողում թաղելը: Սակայն

դարաւոր գիտողութիւնները և վերջին ժամա- նակի գիտնական հետազոտութիւնները ցոյց տուին, որ դիակներին հողում թաղելն ևս օգը, ջուրը ու հողը ապականելով, կարող է վնաս բերել բնակ- չաց առողջութեանը, և այդ պատճառով սակաւ առ սակաւ միջոցներ էին որոնում փոխուց յա- ռաջացած վնասը թեթեւացնելու համար.—դիակ- ները թաղում էին մարդկային բնակարաններից, գետակներից և ջրօրներից հեռի, գերեզմանատ- ները հիմնվում էին քաղաքից դուրս, օրինաբը- վում էին գերեզմանների չափերը, նոցա միջին տա- րածութիւնը և այլն: Բայց որքան և կանխաւոր լինել չինված մի գերեզմանատուն, այնուամե- նայիւ, անկարելի է կատարելապէս հեռացնել դիակների հողում թաղելու պատճառով հասարա- կաց առողջութեանը սպառնացող վտանգը, ո- րովհետեւ որքա այդ ժամանակ շատ զանազակ կը- պով մաշվում են ներսողական գործողութիւննե- րով: Այդ պատճառով, աւելի լուսաւորեալ մար- դիկ, վերջին ժամանակ ընկերութիւն կազ- մեցին աւելի շուտ և աւելի նպատակաւոր մար միջոցով դիակները ոչնչացնելու, այն է, այրելով: Օրինակ, Լոնդոնում երեսուն տարուց աւելի է, որ դիակներն ունի մի ընկերութիւն, որի անդամները մեռնելուց յետոյ պարտաւորա- պէս ենթարկվում են այրելու: Ռուսաստանում— հենց նոր փետրաւորվող առողջապահական (Са- нитарная) ուստիականութիւնը կարող է և պէտք է ապագայում անգլիկ ժողովրդի ջոյց տալ հասարակաց անողջութեանը, գործողութեան մի որոշեալ օւսմանի (районъ) բոլոր առողջապա- հական խնդիրները աւելի ուղիղ կերպով վճա- րել:

Լով, և ի միջի այլոց աւելի խելացի կերպով յա- ռաջ տանելով գերեզմանատների գործը, որ հիմն- ված է ժամանակակից գիտնական տուածների վրա: Սակայն ուստիականութեան բաւականաչափ իրաւունք չունի չարեաց աղբիւրը որոշելու մէջ, նա բոլորովին սպասում է առողջապահական բը- ժիւկներին հրամանին, և որովհետեւ ուսական օ- րէնսդրութեան մէջ պակաս չեն այնպիսի օրէնք- ներ, որոնք պաշտպանում են հասարակաց առող- ջութիւնը—հասարակական ժողովատեղիների, շու- կաների, հրապարակների, գերեզմանատների, և այլ անկանոն շինութիւնից ու պահելուց, ուստի թվում էր, թէ կատարող իշխանութեանը թողված է գործնէութեան ընդարձակ սպալարէջ և պողա- բեր ու առատ երկիր: Գործադրաբար—Անդրկով- կասում չը կան առողջապահական (санитарный) բժիշկներ, հասարակաց առողջապահական վրա վերահսկողներ, ուստի և առողջապահական գոր- ծը մեղանում գտնվում է ամենաթշուառ, ողբալի դրութեան մէջ: Գործարանների (заводе) նախաշը- հեղեղեան շինութիւնների և նոցա արտադրու- թեան նախապետական ձև (կաշու, սպարին, ճարպ հալելու և մօմի գործարաններ): Նեղուածը, ճնշուածը և ցեխ-քաղանքներում, պանդխտներում, ճաշարաններում (харчевня), իջևաններում և նմաններում (ночлежный дом): Փողոց աղբա- կոյտեր և կենդանիների ղէշեր—փողոցներում, հը- րապարակներում, գաղիկներում: Օրէնքի եղծման մի շարք—մանաւանդ «Թանգալին» նշխարը թա- ղելիս և առհասարակ գերեզմանատների անկանոն շինութիւն, մի խօսքով բժիշկի ուշադրի աչքը, Անդրկովկասի շատ գիւղերում և գաւառական

քաղաքներում կը գտնէր վարակիչ աղբիւրներ, ո- ռոնք կարող են եթէ ոչ դարգանալու, դոնէ ըն- դարձակապէս տարածելու աղբիւր դառնալ մի անգամ այստեղ բերված տարափոխիկ հիւանդու- թիւններին: Երկրի մէջ առողջապահական գոր- ծունեութիւնը սկսելու, վաղուց նախադրված Անդրկովկասի նախնիներում գիւղական—բժշկա- կան մասի իրագործելից յետոյ, հասարակաց ա- ռողջութեանը վնասող այս կամ այն հանգամանքի մասին մասնաւոր անձանց պիտեան պէս տուած հաղորդութիւնները անկողը կը լինեն: Գիւղական (առողջապահական) բժիշկները իրանք կը գտնեն այն բոլոր զանազանակերպ չարիքը, որ մաշում է ժողովրդի մարմինը, կը ընեն վարակիչ ախտի յայտնվելու և տարածվելու պատճառները, կոչն- չացնեն վարակիչ ախտի աղբիւրները: Իսկ առ- այժմ մեր բժիշկները զբաղված են գրեթէ չլոկ դատաստանա-ուստիականական գործերով և սակաւ ուղարկութիւն են դարձնում գաւառների առող- ջապահական դրութեան վրա, մնում է քաղաքաձա- կապէս կուռել այն բոլոր ննացած սովորութիւն- ների, նախապաշարմունքների և ամեն տեսակ չարիքների դէմ, որոնք վնասակար են ժողովրդի առողջութեանը: Այդ կուրը պէտք է պաշտպա- նեն այն բոլոր մտածող և լուսաւորեալ անձինք, որոնց համար թանց են բոլոր հասարակութեան չափերը:

Այս հայեացքի մէջ, մենք ընթերցողի ուղարկու- թիւնը դարձնում ենք թէլաւի գերեզմանատներից մինի—այդպէս անուանված: Իշխ. Բ.—վերջին ըն- տանեկան չիրմի (смерть) վրա, որ գտնվում է Ալվազովսկեան եկեղեցու պարիսպում: Գե-

Բարձրագույնը ուղղորդում է Բորժում, իր կա-
լուածքը մէջ մի քանի ժամանակ անցնելու հապ-
տակով:

Կովկասեան (ցէնզորական) կոմիտեան յայտ-
նում է «Կովկաս» լրագրում, որ օգոստոսի 25-ից
սկսած հաւանգնորդութիւնը Կ. Փրիզմովի տունը
Սոյալիում, Սերգիեւսկայա և Նադորսկայա փո-
ղոցների անկիւնում:

Լոսն երբ որ վերջապէս ընտրվեցաւ Թիֆլիսի
Ներսիսեան հոգևոր ազգային դպրանոցի տեսուչ:
Ընտրվածը Սոլոմոն Եղիազարեանն է, որ մի քա-
նի տարի առաջ աւարտել է իր իրաւաբանական
ուսումը Մոսկուայի համալսարանում և պատրաստ-
վում էր մագիստրատի հարցաքննութիւնը Բուսնի
մէջ համալսարանում:

Կուսն երբ որ Թիֆլիսի Գալսեանեան օրիորդաց
դպրոցի տեսուչ ընտրվել է Պետրոս Սիմեոնեանց:
Մենք հրաժարվում ենք հաւատալ այդ տեսակ
լուրին: Եթէ Սիմեոնեանց հրաժարեցած է Ներ-
սիսեան դպրոցի տեսուչութիւնից իր անընդունա-
կութեան համար, ինչպէս կարելի է որ Գալսեա-
նեան դպրոցի հոգաբարձուները նոյն մարդուն
ընտրեն տեսուչ իրանց դպրոցի:

Թիֆլիսում հրատարակվեցաւ մի նոր հայոց
լրագրի պրոգրամը: Լրագիրը կը կրէ «Նոր-Գար»
վերնագիրը, կը հրատարակվի պ. Սպանդար Սպան-
դարեանի խմբագրութեամբ և կարծես այդ 10 բուր
տարեկան: Պրոգրամը տպւած է 3. Մարտիրո-
սեանի տպարանում: «Նոր-Գար» կը հրատարակվի
ամեն օր, բացի երկուշաբթի և տօն օրերից, ա-
ռաջիկայ 1884 թիւ յունվար ամսից:

«Մշակ» № 116-ի առաջնորդը յօդուածում
հանդուգեալ Տուրքիսեանի մասին, առաջին սինա-
կի մէջ չորրորդ տողում ներքեց մտաւ մի խոշոր
տպագրական սխալ: Փոխանակ արեւմտեան
և արեւելեան սխալմամբ տպւեցաւ արեւելեան
և արեւմտեան:

«Русский Курьер» լրագրում կարդում ենք:
Ներկայ ուսումնարանական տարւոյ սկզբին Ժո-
ղովրդական լուսաւորութեան միասնորոշման
մէջ պարզվեցաւ աշակերտների համար շատ մեծ
նշանակութիւն ունեցող հարցը ուսումնարան-
ներում գործածվող դասական պիտոյքների վերա-
բերութեան: Երբ որ դասական պիտոյքները բա-
ժանված են երեք տեսակի վրա. առաջին տեսա-
կին պատկանում են այն դասական պիտոյքները,
որոնք նոյնքան անհրաժեշտ են իւրաքանչիւր ա-
շակերտին, որպէս և դասադրքերը, օրինակ, ըն-
տիր հատուածներ (կրկնորոշման), դրքեր
ընկերացանութեան, թեալութեան, թարգմանու-

րեզմանատունը գտնվում է քաղաքի կենտրոնում
պարզիկ բարձրութեան վրա և ամեն կողմից շըր-
ջապատված է նոյն իշխանների բնակարաններով:
Այնպէս ժամանակներից սկսած, եկեղեցու պարս-
պի տարածութիւնը ծառայել է իբրեւ գերեզմանա-
տուն և համայնակի է, որ այդ փոքր տեղը յազ և
ցած է ներկայի դիակներով: Տեղական վարչու-
թեան ներկայացուցիչները, իրանց համեստ պաշ-
տօնի զօրութեան չափ, երկար ժամանակ է որ
կուտում են այդ շարքի դէմ, սակայն այդ կուիւր
կարծես արանձնապէս սուր բնաւորութիւն է ըս-
տացել վերջին ժամանակ: Այսօրեան դասաւարտե-
լիս Ն. Չ. հաղանալով գերեզմանատան՝ բնա-
կութեան տեղերի մէջ դեռեղեւ ձեւորւած քանդակ-
անգամ արգելել է այդ եկեղեցու պարսպում նոր
թաղումներ անելու: Այնու ամենայնիւ իշխա-
նները անյայտելի ցանկութեան են յայտնում
իրանց մերձատրների դիակները իրանց բնա-
կարաններին մօտ և այն ամենից հետո թաղե-
լու որոնք կուլված չեն իրանց մահից յետոյ էլ ու-
րիշներին ձեւանելու, այսինքն ընդհանուր գերեզ-
մանատուն թաղված դիակներից առանձին, որոնք
գտնվում են քաղաքից դուրս: Միտեալները մինչև
ցայժմ թաղվում են այդ ընտանեկան շիրիմոցի
մէջ: Յիշեալ գերեզմանատան հասարակաց առող-
ջութեան համար անկեան լինելը ապացուցանելու
համար, առհասարակ մէջ են բերում գերեզմանա-
տան շրջակայքում դիակային հոտի բացակայու-
թիւնը, և այդ գերեզմանատան շուրջը բնակվող
ժողովրդի ծաղիկալ (?) ֆիզիկական առողջու-
թիւնը: Գիտական ժառանգութեան բացակայու-
թիւնը է կարող ապացուցանել գերեզմանատան

թեան և դասական ու արտադր դասի պարսա-
մունքների համար, օտար, հին և նոր լեզուների
բառարաններ, տարրական թուականական դասա-
դրքեր: Գասական պիտոյքների երկրորդ բաժինը
վերաբերվում են այնպիսի դրքեր, որոնք ոչ ծա-
ւալով, ոչ էլ բովանդակութեան լրջութեամբ չեն
կարող ծառայել որպէս դասադրքեր, բայց որոն-
ցից, այնու ամենայնիւ, դասատուն ստիպված է
լինում օգուտ քաղել այն դէպքում, եթէ ընտր-
ված դասադրքի մի քանի բաժինները և յօդուած-
ները մասամբ անգոյն են լինում և մասամբ էլ
անգործ, աշակերտը իր գիտութիւնները լրացնե-
լու և պարզելու համար, դասատուն առաջնոր-
դութեամբ, օգտվում է այդ դասադրքով: Բայց
մի և նոյն ժամանակ, ամենին չը պէտք է պար-
տաւորեցնել աշակերտին ձեռք բերել այդ բաժին
այս կամ այն դասական պիտոյքը և դասադրքի
անուց տալ նրան, այսինքն պահանջել, որ աշա-
կերտները այդպիսի դասադրքով պատրաստե-
լի իրանց դասերը կամ պատրաստվելին ընտելութե-
անի համար: Այդպիսի պահանջը դժուարացնում
է և բարկացնում է աշակերտներին, նրանց վզին
կապելով նոր, անսպասելի և շատ կարելի է ու-
ժից վեր աշխատանք, և մի և նոյն ժամանակ
յարուցանում է ծնողների անբաւականութիւնը,
մանաւանդ խեղճերի, որոնք զանգատվում են, ոչ
ստանց պատճառի, իրանց դասակների ուսման
համար գործածվող նշանաւոր ծախսերի վրա: Վեր-
ջապէս, դասական պիտոյքների երրորդ բաժինը
կազմում են այնպիսի դրքեր, որոնք դասական
ծեռնարկների տեղ են ընդունում, եթէ վերջինները
բոլորովին չը կան: Այդպիսի փոխարինութիւնը
միայն ժամանակաւոր պէտք է լինի:

Վարչականում, որպէս հաղորդում են «Нов.
Время» լրագրին, համալսարանի շինութեան վրա
կախված է ուսանողների տեսչի յայտարարութիւ-
նը, որով ծանուցանում է նրանց, թէ շուր ա-
կաղեմական տարւոց, 1883—1884, համալ-
սարանական կանոնադրութեան 100-դ պարագ-
րաթի հիման վրա, հարձարդոյն իշխանութեան
կարգադրութիւնների համաձայն, նրանք ամենքը
առանց բացառութեան, պարտաւոր են որ ոչ
վաճ համալսողներն ունենալ, առանց ու-
րոյ համալսարանական շինութիւններից ոչ մէ-
կում մտնելու իրաւունք չեն ունենալ և չեն
ստանալ մատրիկուլ ու դասախօսութիւններ լը-
սելու համար տունակներ:

Մեզ հաղորդում են, որ օգոստոսի 25-ին, ցե-
նեկիկայ ժամի 1-ին Ներսիսեան դպրոցի հոգա-
բարձութիւնը իր նիստում ուսումնարանի համար
տեսուչ ընտրեց պ. Սողոմոն Եղիազարեանցին:
Մի և նոյն ժամանակ եղած ուսուցիչների դասերի
մի մասը յանձնեց նոր անձինքներին, այն է պ. Գ.
Ա. Արամյանեանցին, Սեդ. Արարատեանցին, Զա-

րի օրի անվանութիւնը: Հոտաւորութեան գործա-
րանք որ շատ բարձրագոյնութիւն է ցոյց տալով
տպագրութեան վերաբերութեամբ, առհասարակ
շատ պայմանական մի ընդդիմադրող (регент),
է, որը անորոշ է և միշտ չէ կարող զգալ մեր
թշնամու մօտաւորութիւնը: Թէ և լուսաւորութեան
զաղը վատ հոտ ունի, բայց մենք դիտելով Միւ-
հաւազեանի մի ամբողջ ընտանիքի՝ նրանով
թուաւորվելը, որ նկարագրել է բժշկապետ Սեդ-
րեքը: Ընդհանուր հիւանդութեան պատճառը՝ դրա-
սկզբի օրերում, բժիշկն անգամ չը կարողացաւ
որոշել: Յայտնվեցաւ, որ զաղը թափանցել էր
բնակարանի մէջ, հարկան փողոցի ստորերկրեայ
խողովակներից առաջ և մէկ ամիս Բ. հոտ
ուսեւեւ աւելաւ: Նոյնպիսի մի դէպք նկարագրել է
բժշկապետ Կիրիլ Բոքլը, 1868 թ. *): Հէնց նմանա-
պէս էլ՝ դիակային զաղերը կորցնելով իրանց ժա-
հատութիւնը, չեն կորցնում վատ յատկութիւն-
ները: Եթէ մինչև անգամ ենթադրենք, թէ նե-
խութեան զաղերը՝ թաղելուց անմիջապէս յետոյ
չեն բարձրանում դէպի մթնոլորտը, այնու ամե-
նայնիւ գերեզմանատների բնակատեղիներում դե-
տեղեցուց յառաջացած ձեւոր շատ նշանաւոր է
փոխել ձեւապարհի նիւթերը (զաղերը) և փողո-
ղիակների մասը մասնիկները՝ զաղեցնում են հո-
ղը և օդերնայնպիսի ստորերկրեայ ջուրը: Վեր-
ջինս՝ զաղիկայների վրայից տանում է այդ նիւ-
թերը գերեզմանատան սահմանից հեռու, և թու-

*) Zeitschr. f. Epidemiologie und öffent. Gesundheitspflege. 1869 թ. № 9 և 10:
**) Ueber die Vergiftung durch Leuchtgas. Herison. 1868 թ.

րոյն և այն: Ուսումնարանի երեք պատրաստա-
կանները հոգաբարձութիւնը վճել է այդ նիւ-
տում բաժանել ուսումնարանի բնակարանից՝ ա-
ռաջին պատրաստական համար յատկացրել է
Քամոյեանց եկեղեցու դաւթում մի բնակարան,
իսկ II և III պատրաստականների համար մը-
տաղիք է վարձել նոյնպէս առանձին շինութիւն-
ներ:

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ
կոմս Լորիս Մելիքով Կովկասից հասաւ Ս. Պետեր-
բուրգ:

Մայրաքաղաքի լրագիրներում կարդում ենք,
որ Պետերբուրգում 1884 թ. կը հրատարակվին
երկու նոր լրագիրներ՝ «Коммерческий Вестник»
և «Антропологическое Обозрение»:

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ
վերջին վիճակագրական տեղեկութիւնների հա-
մեմատ, որ հաւաքել է ներքին գործերի նախա-
ւարտութիւնը, վերջին 4 տարում եւրոպական Ռու-
սաստանի սահմաններում չուժայից կոտորվեցաւ
1.010.962 տաւար:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Tamps» լրագրին Կ. Պոլսից գրում են, օ-
գոստոսի 11-ից, որ Չերնոգորիայի իշխանի գա-
լուստը համարում են կարեւոր քաղաքական անցք,
մասնաւոր ի նկատի ունելով այն արտադր կարգի
մեծարանքը, որով իշխ. ընդունվեցաւ Կ. Պոլսում
Ռուսաց զեւպանութիւնը ակնյայտի կերպով
աշխատում է ցոյց տալ, որ Ս. Պետերբուրգի կարի-
նետը այդ երեւոյթին մեծ նշանակութիւն է տա-
լիս: Այս օրուայ ակումբին ուսուցչ զեւպանա-
տունը մեծ պատրաստութիւններ է տեսել: Հրաւի-
րված են թէ քաղաքի տեղական և թէ օտար
պիտոյքները բարձրատիւնական պաշտօնեանե-
րը, հասարակութեան միջից ամեն ազգութեան
պատկանող բարձր դիրք ունեցող անձինք: Բ. Գու-
նը պետութիւններին մի շրջաբերականով յայտ-
նեց, որ իշխանի գալուստը ոչինչ քաղաքական
նշանակութիւն չունի, այլ մի հասարակ փոխա-
դարձ քաղաքականութիւն է երկու դրացիների մէջ:
Այն ինչ իշխանի գործակալութիւնը հեռադրում է,
որ Սպլիտ և Սարաեւոյ փաշաները ստացան Ալեք-
սանդր Նիկոլսու, սպիտակ արծիւ շքանշաններ:
«Polit. Corres.» լրագրին օգոստոսի 11-ից
հեռագրում են Ցետինէից, որ այնտեղի թիւրքաց
զեւպանութիւնը նախընթաց օրը Չերնոգորիայի
տէրութեանը հեռագիր ուղարկեց, որի մէջ Բ. Գու-
նը հարկաւորվում է յայտնում այն բարեկամա-
կան զգացմունքների համար, որ արտայայտել է

նաւորում է խաւերի տակից բխող աղբիւրների
ջուրը: Նոյն իսկ հոգը որ մինչև վերին ծալք
յաղեցնած է, վաղ թէ ոչ կը տարածէ օդում գա-
ղեր, որոնք ներշնչելով բնակչաց թրքերում, տե-
ւողապէս թուաւորվում են նոյնք մարմինը, յա-
ռաջացնելով թորերի, սննդի անբարձրութեան և
արեան հիւանդութիւնների:

Ես համոզված եմ, որ գերեզմանատան շրջա-
նում բնակվող բոլոր մասնաղ սերնդի հոգի նման
գոյնը, երեսնաների գեղատապան մարմնակազմու-
թիւնը, նոյնք մարմնի այսպէս ասած հեշտ վիրա-
ւորականութիւնը և շատ մասնակների վաղաճա-
սաճը, զլուսաւորապէս կախված են գերեզմանա-
տան մթնոլորտում մշտնապէս բնակվելուց *) և նե-
խութեան՝ թէ և զուգը անժամհատ զաղերի ներ-
շնչելուց: Ի հարկէ, ես անպայման կերպով ընդ-
հանում և իւրաքանչիւր հիւանդութիւն, գերեզմա-
նատան օդում բնակվելու հետեանք չեմ համա-
րում: Մինչև ցայժմ կարելի է պատահել բացա-
ռիկ առողջ կազմաւորների, միայն բացառու-
թիւնները ամեն տեղ հնարաւոր են և l'exception
confirme la règle: Եթէ այնպիսի սնապարծու-
թիւնը և եւսականութիւնը, սեռական չանքի և
առողջապահական սկզբունքների անհերքելի ան-
հասկացողականութիւնը չեն թողնում իշխ. Բ. Չերնո-
գորիանց մերձատրների դիակները քաղաքից դուրս
ընդհանուր գերեզմանատուն թաղելու, այն ժա-
մանակ ինձ թվում է որ հարկաւոր է քաղաքային

իշխ. Նիկոլայ իր պրոկլամացիայի մէջ: Մի և
նոյն լրագրին օգոստոսի 12-ից հեռագրում են, որ
իշխանուհի Միլենա ստացաւ իշխ. Նիկոլայից
հետեւեալ հեռագիրը. «Սուլթանը, որը իմ գալու-
օրից մինչև այժմ ցոյց տուեց իր չնորժը դէպի
ինձ, այժմ որպէս իր բարեացակամութեան մի նոր
սպագոյց, չնորժում է ձեզ Շիֆֆելստի նշանը:

«Pall-Mall-Gazette» լրագիրը հաղորդում է,
որ Սեփիլայի պետերբուրգական զեւպանները
հասան Մարիցկոբոլ: Զուգուսներ թագաւորը յայտ-
նում է, որ իր վերջերը բոլորովին լուացան:

Կոմս Դամբորի կտակը բացեցին 13-ին (25)
օգոստոսի, երկուսն 5—6 ժամի միջոցին կոմս
Բլականսի, բարօն դը-Բենկուրի և կոմս դը-Մե-
սիի ներկայութեամբ, որոնք երկուսն առէին կտա-
կի բովանդակութիւնը՝ պահել որպէս գաղտնիք:
Միայն վճռեցին յայտնի անել այն, որ կտակի
մէջ ոչ մի խօսք չը կայ քաղաքական կողմի վե-
րաբերաւ: Հետեւաբար դաժանաւոր նշանակե-
լու մասին քաղաքական պրոգրամի տարածված
լուրերը—անհիմն են դուրս դալիս:

Լրագիրները հաղորդում են, որ սուլթանը
չնորժեց Ալեքս-Ֆաւայի կնոջը կանանց Շիֆֆել-
կաթի շքանշանը:

Կոմսից «Presse» լրագրին գրում են, որ
Բոլշակովի Ալեքսանդր իշխանը կը պատվի
Չերնոգորիայի իշխանի 17 տարեկան Մեկեցիայի
հետ:

«Opinione» լրագրի մէջ տպւած է հետեւեալ
նամակը Բերլինից, որտեղ խօսվում է իշխան
Բիսմարկի նախադքների մասին: «Բերլինի կոնգրէսի
հետեւեցները դեռ բոլորն էլ իրադրված չեն:
Եթէ զուգ կարծում էք, որ խաւայի շանքը
պահանջում են յախտեանական խաղաղութիւն իւ-
րօպայի մէջ, իշխան Բիսմարկ կարող է չը ցան-
կանալ այդ խաղաղութիւնը այն բանը հաստա-
տելու համար, ինչ որ նա հարկաւոր է համա-
րում գերմանական շանքի համար: Բիսմարկ այն
դրութեան մէջ է, որ այդ շանքի պատճառով
կարող է ստիպել ձեռ կուրթն հետեւել իրան
Այդ մարդը ամեն բան զոհում է, մինչև անգամ
իր փառքը գերմանական հայրենիքի հաստատման
մեծ նպատակին»:

«Nordd. Allg. Zeitg.» լրագրի յօդու-
ածի վերաբերութեամբ խաւային կիսապաշտօնա-
կան «Diritto» լրագիրը ասում է, որ այդ յօդու-
ածը ուղղակի սպառնալիք է Ֆրանսիային և նրա
փոխաւոր դրութիւնը լրագիրը վերաբերում է
նրա գաղթականական քաղաքականութեանը: Լրա-
գիրը համոզում է Ֆրանսիային հրաժարվել այդ
քաղաքականութեանց, որովհետեւ, ասում է նա, ե-
թէ Ֆրանսիան դառնայ երկրորդական պետու-
թիւն, Եւրոպայի ազատութեանը փոխադ կը
սպառնայ:

Կ. Պոլսից «Times» լրագրին գրում են, որ
չերնոգորիական իշխանի այցելութիւնը նշանաւոր

է մասնաւոր հոգևոր բարձրացոյն իշխանութեան
ուշադրութիւնը դարձնել այդ չարքի վրա, և գե-
րեզմանատունը փակելով՝ մի անգամ ընդ միշտ ան-
պայման կը բացվի արգել և նոր թաղումներ
անելու: Իշխանութեան բարբոր անհեղձութիւն-
ները գնահատելու կարող բոլոր մասնաղ սերուն-
դը, ապագայում անկարծիք հազարաւոր անկեղծ
չնորժակաւորութիւններ կան, այդ փափագելի Ve-
to-յի համար:

Մեր քաղաքն եւս գտնվում է գերեզմանատան
կից և հազիւ անցեալ տարւոյ սկսեցին մտել
ներին թաղել քաղաքի շրջանից դուրս: Զանալի
է, որ դիւղական ժողովուրդը եւս հասկանալով
գերեզմանատների զիւղի մէջ դեռեղեւ ձեւոր-
ւած կարելոյն հեռացնել իւրանց գիւղի մօտից:
Խ. Մառանկոյեանց

ՕՐԷՆՔԻ ՈՅԺԸ ԹԻՒՐԳԱՅ-ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Քանի որ մի ժողովուրդ մէջ ամփոփված
անհատների ընկերական յարաբերութիւնները
այնպէս սերտ և մտքամալեան կապերով չեն
կապված, ինչպէս պահանջում է առողջ լինե-
լը, քանի որ նրա տնտեսական և մտաւոր
աստիճանը շատ սուր է, քանի որ նա բարդա-
պէս բնկված դրութեան մէջ է գտնվում, օրե-
նապիտակներ, կամ առհասարակ օրէնքի հետ
ծանօթանալը անհրաժեշտ կարիք է կաղ-
մում նորա համար:

Օրէնքը, զա ժողովուրդ կենցաղավարութեան
արդիւնքն է, որը նորա ընկերական կեանքի մէջ

Մի և զաղաքական անցք են համարում, որովհետև սուրբ և անհրաժեշտ է, որ պատուով ընդունենք: Բայց մի շարք բանախոսներ, որ չեն օգտագործում իշխանի այդպիսի անհրաժեշտությունը, քաղաքական նշանակություն չունեն, այլ զրոյված է քաղաքականությունը: Ժենևից լրագրողներին հաղորդում են, որ նորեքում Եվրոպական հասարակական հոգևորականության անհրաժեշտ ծերունի վիճակոր Հիւզո օգնական համակարգական ցույցերի առարկայի էլ լրագրող ֆարիզից գալու ժամանակ Լոզանի երկաթուղու կայանի մոտ նրան զինվորական չվեցարական զանազան Ֆերեյների ներկայացուցիչները և անհատական վաղ ֆրանսիացիները, որոնք բերել էին և քաղաքական զորքեր: Հենց որ գնացքը կանգնեց, ամենքը բարձրաձայն աղաղակեցին: «Կենց չվեցարական Հիւզո» Նրանք ծերունի յուզված են այդ ընդունելությունից:

ԻՍԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզի «Figaro» լրագրում նորերում տպվեցաւ Արտէր Գուստէի մի նկատողութիւնը «Բարձրագույն կենսական փուլի ժամերը» վերնագրով: Գուստէ պատմում է, որ հիւանդը, որը մինչև վերջին րոպէն յոյս ուներ առողջանալու վրա և չէր կարծում, որ իր վախճանը այնքան մոտիկ է, դիմեց բժշկին հետևեալ խօսքերով: «Բժիշկ, ինչ է, բժիշկ, ես, այս, բոլորովին հասարակ մահկանացու չեմ, և այդ պատճառով չեմ կամենում, որ մահը յանկարծ վրաժարեմ ինձ: Բարձրագույն ճանաչում համար, ես պետք է դեռ եւս անցնեմ աշխատանքի:» «Կուր իրաւացի էք, պատմական նրան բժիշկը, որը այնպիսի մահաբանական կանգնեցրեց, որը XIX-րդի նշանաւոր անոթաբանութիւններից մէկը կը մնայ:» «Այնուամենայնիւ, որքան պատահական, զարգացողներ, արձաններ պակաս են այդ շինութեան մէջ», չարժանակեց Բարիզը իր խօսքը հառաչելով: Այս, ձեռքը ճակատին խփելով, նա ասեց: «Բարձրագույն, դեռ ես այստեղ ամեն բան կարող եմ: Բժիշկ, ինչու եմ ձեռքս ինձ ձեռքս: Բարձրագույն հոգեւորական ձեռք, յոյս ունեւ, որ ինձ բաւական յարգում էք, և հարկաւոր չէք համարել ինձ խորել: Ես երբեք կարծում եմ, որ ես ծանր նկատեմ, թան թէ ինձ սովորաբար թուում է: Ես գիտեմ եմ, թէ որպէս ամենակալ տակ աստիճանաբար կորցնում եմ հոգի: Որքան էլ աշխատում եմ ախորժակս զրգուել, այնու ամենայնիւ ոչինչ չեմ կարողանում ուտել: Ես ինձ ամբողջ զրոյեմ եմ թուում: Որքան ժամանակ կարծում էք, ես դեռ կայեմ:» Տեսնելով, որ բժիշկը դժուարանում է պատասխանել, հիւանդը չարժանակեց: «Ես գիտեմ եմ, բժիշկ, մի ծածկէք: Երբեք անցում ասում եմ ձեռք, որ ես չեմ կարող անել: Երբեք ամեն մի հասարակ մահկանացու:

այն տեղի է բռնում, ինչ որ հոգին մեր մարմնի մէջ, դա մի սրտով եմ, որը պահանջում է յաղթանք ամենքից: Ուտել կրկնելու թիւս արեւ վր, իր դրամներից մէկում, յայտնում է այս միտքը: «Երբեք իր մէջ չէ պարունակում համոզմունքներ և կարծիքներ, որը ընդունելու մէջ ազատ լինել ամեն մի անհատ, այլ օրէնքները որոշ հրահրանքներ, արգելքներ են մի պետութեան բոլոր հպատակները անխափ և հաւատարմակ վայելում:» Երբ բարձր է Այս ճշմարտութեան վրա պետք է աւելացնել և այն, որ այդ հրահրանքների ազդեցութեան մէջ ժողովուրդը ինքը պահանջ է դրում: Այսպէս մեզ յայտնի է պատմութիւնից, մի ժողովրդի պահանջը չէ կարող լինել պահանջ ծառայել յայտնի սերնդի համար: Բոլորովին առաջ է դնում, փոխելու են նրա պահանջները, ուրեմն ես:—Օրէնքները: Այն տեղիում, ուր օրէնքը չէ համապատասխանում նորա պահանջներին՝ տիրապետող օրէնքը անպետք է համարվում և կարծես է փոփոխութեան: (Ընդհանրապէս վերցրած օրէնքի դերը, ճշգրտեմք գործը զրոյեմ: Եւ ձգտել զգալի մարդկային բարոյութիւնը:—(Հ. Սպենսեր):—Այս է օրէնքի հոգին: Ձեռքովներ, անձնութիւններ, ինչպէս առհասարակ ամեն բանի մէջ, պարզ է որ պետք է լինեն և օրէնքի գործադրութեան մէջ:—Հարց: Եւ որոնց ձեռքով են կատարվում այդ շարքերը: Այնպէս է, որ գործադիրները ձեռքով: Իսկ ժողովուրդը հրահրական ամեն բան տալու է, չը յայտնում եւ ու մի ամենաշնչին ընդգրկելու անհատ ցույց տալ, ուտել անպատե-

Այնպիսի մարդիկ, որպիսին ես եմ, չը պետք է աւանդ կտակ մեռնեն: Կտակ խօսքը բժշկի վրա դիւրեւան ներդրութիւն ունեցաւ: «Որքան ժամանակ է ձեռք հարկաւոր ձեռք մտադրութիւնը կատարելու համար», հարցրեց մի փոքր յուզված բժիշկը: «Վեց ամիս», պատասխանեց Բարիզը: «Եւ ինչու է այն բոլորը, ինչ որ նա անելու է:—«Վեց ամիս, ամբողջ վեց ամիս», կրկնեց բժիշկը: «Երբեք զուտ չարժանութիւնը չէ:—«Տեսնում եմ, որ դուք չէք կամենում տալ ինձ այդ վեց ամիսը, հիւանդս յուզմունքով բացականցեց Բարիզը:—«Կարող էք տալ ինձ գոն վեց շաբաթ: Վեց շաբաթը այդպիսի տաքութեան ժամանակ համարեալ ամբողջ յատկանշականութիւն է: Ժամեր օրերի տեղ կարող են ընել, մի և նոյն ժամանակ ես կարող եմ գիշերներով էլ աշխատել:» Բժիշկը կրկին, որպէս և առաջին անգամ, գլուխը շարժեց: Բարիզը բարկացած՝ անկողնից բարձրացաւ: Նա կարծեալ ենթադրում էր, որ բժիշկը էր կամում կարող էր երկարացնել կամ կարճացնել նրա կեանքի ժամանակամիջոցը: Այն ինչ բժիշկը, որը բոլորովին լրջօրէն էր վերաբերվում հիւանդի պահանջին, վճռեց չը ծածկել նրանից ճշմարտութիւնը: «Երբեք, բժիշկ, դուք մահաբանական պարտքից ինձ:—Հարցրեց Բարիզը:—«Ես, փառք Աստուծոյ, իմ մէջ դեռ ես բաւական ոյժ եմ դրում մահուան դէմ պատերազմելու համար, բայց անհրաժեշտութեանը հպատակվելու համար ես բաւական արեւ եմ: Ես ամեն բանին պատրաստ եմ: Եթէ ձեռքս դիտելով կայացրել է իր վճիռը՝ մի ծածկէք այդ ինձանից: Գուցէ եմ, որ դուք ինձ գոն վեց օր ապրելու միջոց կը տաք:» Բժիշկը չը կարողացաւ իսկոյն պատասխանել և երեւոյթ զարմաց զգալի պատահանը հաճախում երեւոյթ արտասուքները ծածկելու համար: «Վեց օրում ես կարող եմ մի քանի բան անել,—բացատրեց Բարիզը:—Ես կարող եմ ցույց տալ ընդհանուր գծերով, թէ դեռ ինչ էր մնում ինձ վերջացնել և բարեկամներին կը թողնեմ վերջացնել մահաբանութիւնները: Ես կը կարողանամ շատ արագ նայել իմ գրած 50 հատորները: Վատ երեսները ես կը պատռեմ: Մարդ կամի գործելունով հրաշքներ կարող է գործել: Աստուծոյ աշխարհը կը օրում ստեղծեց, ես եւս կարող եմ այդքան ժամանակաւ անմահ հոգի ներշնչել իմ ստեղծած աշխարհին, իսկ եթե իրողը օրը կը համաձայնվում հանգստանալ գործից:» Խորը կերպով հագոց հանելով, նա նայեց այդ խօսքերի ժամանակ բժիշկին: «Իմ թանկագին հիւանդ, ասեց, վերջապէս, բժիշկը, քաղական ծանր լուրջութիւնից յետոյ:—«Իմ կարող է հաւատացած լինել թէ կարող եմ այդպէս օր կամ ժամ: Կուր ինչպիսիք չը ծածկել ձեռքից ճշմարտութիւնը և աւտու էլք, որ պարտաւոր էք հասարակութեան:

լի է նոցա կողմից որ և է ընդգրկմանութիւն: Չը պետք է մտածել և այն, որ նա իր սրտում կրեւենայ տրտունջ: արձանաձեւեր, անհրաժեշտ, ինչպիսի նրանց, որոնք խոչընդոտ են հանդիսանալ տնտեսական և կուլտուրական զարգացման, սակայն կան ազդեր, որոնք պատմական հանգամանքներին չորձել են կարողանում արտայայտել այդ: Կատարվողները, օրէնքով սահմանած հարկից աւելի են առնում, իրանց տնային գործերի համար ձրի են աշխատեցնում նրանց, բայց մեղք են առնեց պատիւ և ուրիշ հարգում մի անհրաժեշտութիւններ որ գործում են: Թեւորված են լինում ոչ թէ օրէնքից:—այլ լի իրանց կամայականութիւնից: Տեսնեք նրան իրան հակառակ լինող տպված օրէնքից, բացատրեցեք նրա էությունը, հակադրեք նրա հոգին և կը նկատեք, որ բացվելով նրա աչքերը, գործերին բոլորովին հակառակ ընթացք է տալիս: Երբեք վրդի աչքերը փակ են: Նա խորհրդաւոր է ստի-տութեան խաւարի մէջ, իսկ այդ մթութեան մէջ, ու գիտե ինչ անհրաժեշտութիւններ, զեղծութիւններ, սակայն, որ չեն կատարվում: Հիշող այդ դրութեան մէջ են գտնվում մահկանայնութիւնը:—այն հայելու, որոնց մէջ օրէնքը չէ գործում իր սեփական ուժով, աւելի ճիշդ ասած, որոնց մէջ օրէնքը կորցրել է իր ոյժը: Նրանց անհրաժեշտութիւն կարողութիւնը պարզ է ամենքի համար: Փաստերը անդալիս են: Այն տեղից եկած բազմաթիւ թղթականութիւններ, որոնք անընդհատ լինում են մեր լրագրողների էջերը՝ միայն այդ են հաստատում: Բայց ինչ ձեռքով: Անդալիս զանգաւ, զանգաւ և զանգաւ: Ան-

նը ձեռքից յետոյ կտակ թողնել: «Այո, ինչպիսիք:» «Ուրեմն, այդ կտակը դուք պետք է այսօր և եթ գրեք, իսկ եթէ մի ու է այլ կտակ ես կամենում էք թողնել, խորհրդեմ առաջին ձեռք մինչև վաղը չը յետաձգել ձեռք մտադրութիւնը: Բարիզը, մի փոքր զուտ բարձրացնելով, տար-սափով բացականցեց, «Ուրեմն դուք վեց ժամի համար ես չէք կամենում երաշխաւոր լինել: Եւ յետահապտութեամբ կրկին բնական բարձր վրա: Բժիշկի անտեղի պարզախօսութիւնը շատակցրեց Բարիզին մահը: Մի քանի ժամից յետոյ Բարիզը վախճանեցաւ: * * *

Իսկիւ կղզու վրա եղած երկարաժամի դոճերի պաշտօնական ցուցակը տպվեցաւ Նեապոլում: Այդ ցուցակից երեւում է, որ Ֆալապիչիօլում, Ֆորիօում և Լուգանօում երկարաժամին զոհ դնացին 2443 մարդիկ երկու սեռից, նրանց մէջ մօտ հազար հոգի օտարականներ էին: * *

Մեծ ժողովրդականութիւն ունեցող իտալական բանաստեղծ Պիետրո Կոստայի արձանը կը կանգնեցնեն Լուգանօ: Այդ նպատակով սկսված ստորագրութիւնով արդէն 11,800 լիրա գումար է հաւաքվել: Սկսվածներին արձանի համար նուիրատուութիւններ կը վերջանան, և կը սկսեն արձանի նախագիծը իրագործել:

ՄԵՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՀԻՍՏՈՒՍՅՈՒՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐՔՈՒՐԳ, 25 օգոստոսի: Երէկ քաղաքացու յայտնեց զուգային Տուրքիստանի մահը մի ճառով, որով ցույց տուեց հանգուցեալի հեղինակութիւնների կրթողական նշանակութիւնը և նրա ծառայութիւնները իբրեւ հասարակական գործիչ: Գուման ըսկզբունքով ընդունեց և յանձնեց վարչութեանը հետեւեալ առաջարկութիւնը: Տուրքիստանի մարմին Ս. Պետերբուրգ բերելու ժամանակ յանձնել պատգամաւորութեանը քաղաքացիի հետ վերջին պատիւը տալ հանգուցեալին, Տուրքիստանի անունով ստիպենք նշանակել Ս. Պետերբուրգի համալսարանի մէջ և Տուրքիստանի անունով տարական ուսումնարան հիմնել: Երէկ շատ ուսումնարաններում կատարվեցաւ Տուրքիստանի հոգեհանգիստը: Լրագրողները հաղորդում են, որ առևտրի և մանուֆակտուրայի բաժինը կարծիք յայտնեց գործարանատերերի պատասխանատուութեան մասին բանաւորների մահուան և այլանդակման դէպքերում: Այդ բաժնի կարծիքով, մահուան դէպքում պետք

այժմս թողնում ենք ուրիշ շատ անհրաժեշտ կարիքները և վերջում այն, որի մասին վերջ յիշատակելի թէ՛ որքան անհրաժեշտ է հայերի նրան մի ազգութեան ծանօթ լինել տիրապետող տարրի:—տաճիկները:—օրէնքների հետ: Ես ասեցի, որ տղիւնութեան խաւարի մէջ օրէնքը չէ կարող ճշգրտութեամբ գործ զրկել: Բայց մի ժողովուրդ յալիտան տղիւնութեան էլ դատապարտված: մի գործի հարուած զարկ կը տալ նրան, կարծեսցնել, կը սխալեցնել և աչքերը բաց անելով կը ցույց տայ չորս կողմի եղածը: Այդ գարկը, թիւրքաց-հայերի համար, եղաւ վերջին ուսումնարանը:—Դա էր պատճառը, որ թիւրքաց-հայեր իր անտանելի վիճակը և սկսեց առայժմս գրով բողբոջել, դա էր պատճառը, որ օտարաբնակ իտալիկները հայերի մեղքը, իրանց յօդաւանդութիւն, նամակներով, վէպերով:—ուրդուցան դէպի այն կողմը:...դա էր, որ հայերի վրէժնեցած հայերի մէջ մի տեսակ հետաքրքրութիւն զարթեցրեց:—ուսումնասիրել հայրենիքը:

Այս մտածմունքները տիրում են ինձ, երբ յիշում եմ Ս. Պետրից գրած և «Մշակի» մէջ տպված մի քանի թղթականութիւններ: Գ. Նիկողոսեանի: Կրանցից մէկում, խօսելով թէ՛ թիւրքաց-հայերը որքան անմահօթ են տիրապետող ցեղի օրէնքների հետ, մատնացուց կը լինում «Մանգուլի» Լիբերալ լրագրի խմբագիր պ. Փանոսեանի վրա, որը մտադրութիւն էր յայտնել ամբողջ թիւրքաց օրէնքից բոխադրել հայերին տաւաբով: Պ. Փանոսեանը ամեն տեսակ գոհողութիւններ յանձն էր առնում իրագործելու համար

է տալ բանաւորին իր ուժի 75% թռչակ, իսկ այլանդակման դէպքում, որ բանաւորին անընդունակ է դարձնում աշխատանքի համար, ամբողջ ուժիկը:

ՓԱՐԻԶ, 25 օգոստոսի: Գիւլէ վերցնելու ժամանակ 1000 անամայիներ տպանվել են և շատերը վերադարձ: Ասում են, որ ենթադրված է ծովային ցոյց գործել կանտոնի դէմ:

ՋԱԿՐԵՅ, 25 օգոստոսի: Բեղինի մէջ դիւնաւորված զինվորները ստիպեցին ինչ էսկադրոն հուսարների յետ քաշվել, յետոյ յարձակվեցին հետեւի գործերի վրա: Երկու կողմից էլ սպանվածներ և վիրաւորվածներ կան:

ՓԱՐԻԶ 25 օգոստոսի: Տուրքիստանի մարմինը քննելուց յետոյ երեւցաւ, որ մահուան պատճառը ողնաշարի cancer-ն է եղել: Երէկ, կէսօրին Տուրքիստանի մարմինը տեղափոխեցին ուսաց եկեղեցին: Առաջին հոգեհանգիստը կատարեց աւուր քահանայ Վասիլէի ամսի 23-ին հանգուցեալի անհեղձում իշխան Օրլովի ներկայութեամբ: Թաղման կարգը վաղը կը կատարվի:

ՊԵՏ 26 օգոստոսի: Պան Պէյաշեվիչի հրաժարականը ընդունված է: Ժամանակաւոր կառավարութիւնը յանձնված է խորհրդային գործերի հրամանատարին, գեներալ Բաժբերդին:

ՓԱՐԻԶ 26 օգոստոսի: Այսօր հասաւ ոչնչեղ Սպանիայի լրագրողը:

Կ. ՊՈԼԻՍ 26 օգոստոսի: Բէյրութի մէջ խօսքային անհետանալու առիթով Բէյրութի և Սիրիայի այլ նաւահանգիստների մէջ վերականգնված է աղաւ հաղորդակցութիւն:

Ս. ՊԵՏԵՐՔՈՒՐԳ, 26 օգոստոսի: Պետական բանկի 5% տոմսերը առաջին շրջանի արժէ 96 ռ., երկրորդ 94 ռ. 25 կ., երրորդ 94 ռ. 50 կ., չորրորդ 93 ռ. 87 կ., հինգերորդ 94 ռ., ներքին 5% տոմսեր փոխառութեան տոմսեր արժէ 214 ռ., երկրորդ 210 ռ., արեւելեան տոմսեր փոխառութեան տոմսեր արժէ 92 ռ. 12 կ., երկրորդ 92 ռ. 12 կ., երրորդ 92 ռ. 12 կ., չորրորդ 92 ռ. 12 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լոնդոնի վրա արժէ 23 1/32 պէնս, ռուսաց 100 ռ. չափուրդի վրա 203 մարկ, ֆարիզի վրա 251 ֆրանկ: Բօրային տրամադրութիւնը թող է:

Խմբագիր:—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

իր մտադրութիւնը: Ժամանակին զրկեցաւ զընթացմանը: Չը հայելով մօտ տարի ու կէս է անցել, սակայն պ. Նիկողոսեանի հաղորդածը այն կենսական հարցերից մէկն էր, որ մինչև օրս չէ կորցրել իր թաղմութիւնը: Իսկ հասարակ դասը ստատիկ անտարբերութեամբ վերաբերվեց դէպի այդ մեծ օգտուէտ գործը, չը տալով նրան ոչ բարոյական քաջակցութիւն և ոչ նիւթական օժանդակութիւն, որի մէջ պ. Փանոսեանը զգում էր սաստիկ պակասութիւն: Մեր հարուստները սովոր են խաբեւանքներ, որբերից էֆենդիներին հարկւրնել իրով տալ, իսկ մի սուրբ և նուիրական գործի համար կօպէկ անգամ ինչպիսի: Խաբեւանքները դիտեն լաւ չորբորթի հարուստներին և մինչև երկիրը բարձրացնել, որը նրանց շատ դուր է զալիս, իսկ Փանոսեանն ու Նիկողոսեանը այդ բանը չը դիտեն, նոքա միայն գործ են առաջ դնում, որ կարող է մեծ բարիքներ առաջացնել:—Հայը սովորել է դարբնով ստրկութեամբ տանել իր վիճակը, աւտու են անդալար, սակայն ու որ փոքր ի շատէ ծանօթ է մեր ժողովրդի ստորին:—Երկրաբործ դասակարգի բնաւորութեան հետ նա անհաշտ ի նկատի է ունեցել հայի յամառութիւնը, կամեղորութիւնը այն բանի մէջ, ինչ որ օրէնք է հաւատացեք, որ հայը եթէ ծանօթ է օրէնքի հետ՝ դրանից դուրս մի քալ անգամ չի անի:

Ե. Ա.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի երկրորդ, որ երկար պարապել է վաճառականական կանտորում, հմուտ է ուսուցիչ և հայտնի լեզուներին, գրեթե կրկնակի խալական հաշվապահություն, ցանկանում է ունենալ հաշվապահի կամ կոնտրոլի պաշտոնը:
Հասցեն: Վաչկի խմբագրատանը

1-3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՈՐԲԵՐԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ զրահնեակը, մինչև տեղափոխվելը իր ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ, որ գտնվում է վեյիսմիսիական փողոցի վրա իշխան Ամատունու տանը, ՓԱԿԱՍԵ է այցելուների համար ՄԻՆՁԻՆ չորեքշաբթի օգոստոսի 31-ը:

1-1

Կռվի ուս. Աստուծածածկի տղայից ուսումնարանում աշակերտաց ընդունելությունը կը սկսվի ամեն 25-ից, իսկ կանոնադրությունը կը սկսվի սեպտեմբերի 5-ից: Աստուծածածկի ուսնի երեք պատրաստականներ, առաջին և երկրորդ պատրաստականները մի գաստարան մեջ, երրորդը առանձին:

Հոգաբարձու՝ Բ. Փիրազեանց:

ՊՈՒՆՇԵՎԱԿԱՐԱՄԷ:
ԲՈՒՄԻ ՀԱՍ: ՄՐԳԵ-
ԲՈՎ ԼՂՎԱԾ: ԲՈՒ-
ՍԱՍԱՆԻ ԲՈՂՐ ԶԱ-
ԴԱՔՆԵՐՈՒԹԻՒՆ:

ՆԻՇԻՆԻՆՈՎ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ՍՈՒՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՀԱՍՏԵՆ. СЪЯВНИЙ РЯДЪ Д. МУРАТОВА.

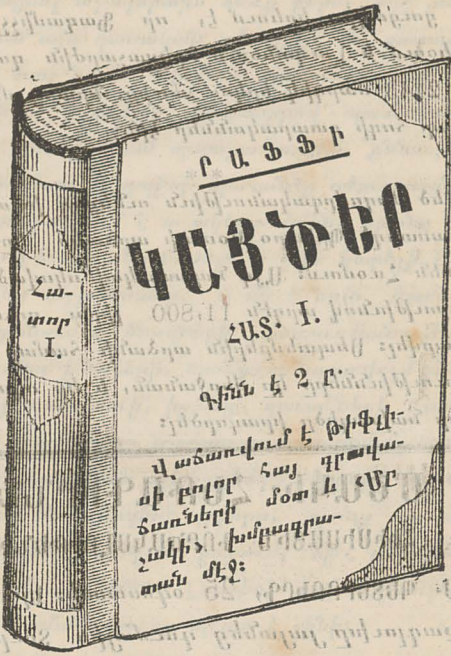
10-10 (1)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՏԵՆ ԳՐԱԳՐԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հրատարակությունը լայն տեսակ և վաճառվում է Թիֆլիսի հայտնի վաճառատների մոտ ընտիր մատակարար:

ԱԳԱՔԱՆԳՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

524 կրկնից բաղկացած: Գինն է 1 ռուբլի: Օտարաբարձարացի կարող են գինը նաև վարչության գրասենյակը, այս հասցեով:
Въ Правление Тифлискаго общества изда- ния армянскихъ книгъ, Фрейлинокалъ ули- ца, домъ С. Корганова, № 4.

ԱՐԴԵՆ ՏՊԱԳՐԱՎՈՒՄ Է

անպատեմելի լոյս կը տեսնի
Յ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑԻ

ՐԸՆՏԻՐ ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

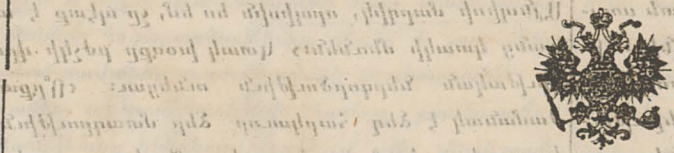
անուշով նոր աշխատասիրություն

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍԸ:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ից ԵՐԵՎԱՆԻՄ ԲԱՅՈՒՆԻՈՒ Է ԼԵՒՈՆ ԹԻՒՄԻԿԵԱՆՑԻ ՊՐՈ-ԳԻՄՆԱԶԻԱՆ

Ընդունելությունը սկսվում է Օգոստոսի 15-ին, երեկոյե ընդունվում են՝ գիշեր- թիկ և երթևեկի մանրամասն պայմանները կարելի է իմանալ իւրաքանչիւր օր պրո- գրիմադիայում, Թարխանովսկի փողոցի վրա ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԳՐԱԳՐԱՎՈՒՄ տանը:

9-10

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԱՐԴԵՆԱԲԵՐԱԿԱՆ և ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԱԼԵԿՍԵՅԵՎ

ՄՈՍԿՎԱՅԻՆ

Ընկերությունը բաց է սնում Թիֆլիսում և ի. Պապիսովի խանութում (Գ. Ի. Թա- մազեի թատրոնական շինություն № 20 և 21) ոսկեկար և արծաթեկար ապ- րանքների պահեստ 94% մաքուր արծաթից և 40%-ի նոր արծաթից իր գործարա- նում պատրաստված, որ գնվելու են 1785 թվականից:

1-1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԻ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ յայտ- նում է, որ այդ գինագրության աշակերտների ԼՐԱՅՈՒՆՑԻՔ ԲՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ներկայ տար- վայ համար կը կատարվեն օգոստոսի 22-ից մինչև 27, իսկ ԸՆԿՈՒՆԵԱԿԱՆ քննություն- ները ՓՈՔԻ ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ դասարան համար (միւս դասարանների մեջ տեղեր չը կան) լինելու են օգոստոսի 31-ին և անպատեմելի 1-ին:
Լրացուցիչ քննությունները հետևեալ կերպով են կարգադրված:—Օգոստոսի 22-ին, ուսուցիչ լեզու (1, 2, 3 և 4-ը դասարաններ), լատիներէն (5 և 7 դաս.), յունարէն (7 դաս.), պատմություն և աշխարհագրություն (2, 3, 4 և 5 դաս.), նոր լե- ղուներ (2, 3, 4, 5 և 7 դաս.):—Օգոստոսի 23-ին, ուսուցիչ լեզու (6 և 7 դաս.), յունարէն (5 դաս.), լատիներէն (1 դաս.), թուրքարանություն (1 և 2 դաս.):—Օգոստո- սի 24-ին.—կրօն (1 դաս.), յունարէն (4 և 6-ը դաս.):—Օգոստոսի 25. թուրքարանու- լիւն (6-ը դաս.), լատիներէն (4-ը դաս.), յունարէն (3-ը դաս.):—Օգոստոսի 26-ին, թուրքարանություն (7-ը դաս.), լատիներէն (2, 3 և 6 դաս.):—Օգոստոսի 27-ին, ու- սուցիչ լեզու (5 և 6 դաս.), թուրքարանություն 3-ը և 4 դաս.):—Օգոստոսի 31-ին և անպատեմելի 1-ին ընդունելական քննությունները:
Բոլոր քննությունները կը սկսվեն առաւօտեան 9 ժամին:

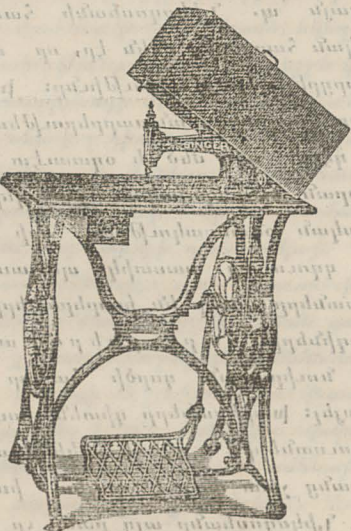
3-3

ԱՆԴԻԿՈՎ ԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՅԲՆԵՐ

Հանապարհորդների զնայքներ բաժնուկ և բազուկ մեջ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
Բաժնուկ	—	8—	Բազուկ	—	10—23 առ.
Սամորեղի	12—2	12—18	Գանձակ	12—20	12—48 զիւ.
Բիւն	1—9	1—22	Թիֆլիս	7—49	8—31 առ.
Սուրամ	6—8	6—11 երեկ.	Գորի	10—56	11—
Միկայիլով	6—23	6—33	Միկայիլով	12—26	12—46
Գորի	7—53	8—2	Սուրամ	12—58	1—1
Թիֆլիս	10—25	11—11	Բիւն	5—54	6—9 երեկ.
Գանձակ	6—20	6—39 առ.	Սամորեղի	7—	7—20
Բազուկ	8—8 երեկ.	—	Բաժնուկ	11—21 երեկ.	—

ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՐԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ջ Ի Ն Գ Ե Ր

Ն Ի Ի-ԲՈՐ Կ Ի Մ Ե Ջ

ԿԱՐԵՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱԸՆԴԱՐՁԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵՋ:

Ծախում է ամենալաւ համարված կարեմքեկաններ նպաստող, նոր գործիքներով և նոր պատուանդաններով, որոնք պահպանում են փշանալուց, զործելու ժամանակ աղմուկ չեն հանում և թեթեւ ընթացք ունեն աշխատանքի ժամա- նակ, այնպէս որ ամենաթոյլ և ծեր մարդիկ կարող են նրանց կառավարել առանց ոյժերը սպառելու: Ծախվում է

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻՑ ԱՒԵԼԻ ՏԱՐՎԱՅ ԸՆԹԱՅԲՈՒՄ:

Այս իրողությունը ամենալաւ ապացոյց է Ձինգերի կարեմքեկանների համար:

ՆԱԽԱԳՈՒՆՈՒԹԻՒՆ. Ձինգերի իսկական կարեմքեկանները մեծ վարկ ունեն, որովհետեւ իրանց գեղեցիկ յատկություններով ամենքին գնալիցնում են և այդ պատ- ճառով ուրիշ գործարանները նրանց կեղծում են և ծախում են Ձինգերի իսկական կարեմքեկանների տեղ: Ձգուշացնում եմ ձեզ, որ Ձինգերի իսկական իւրաքան- չիւր կարեմքեկան The Singer Manufacturing Co-՝ Ֆիրմայից ունի գործարանի գրոշմներ մեքենայի կոճի և մանուկ վրա. The Singer Manufacturing Co-՝

Գ. Ն. ԵՏԻԼԻՆԻՑԻՆԻ, ԹԻՖԼԻՍ, ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՓՈՂՈՑ, ՏՈՒՆ ՄԻՐԻՄԱՆՕՎԻ

ԲԱՌՈՒՄԻ մեջ Պոլիցէյսկայա փողոց, առան թերթի-Օղլի:
ԲՈՒԹԱՅԻՍԻ մեջ Միկայիլովսկայա փողոց, տուն Շեյքերի:
ԲԱԳՈՒԻ մեջ Միկայիլովսկայա փողոց, առան Միրզա-Աւագովի:
Իւրաքանչիւրին միջոց տալու համար ձեռք բերել Ձինգերի ամենաօգտակար և իսկական կարեմքեկան կարելի է գնել փոքր մուտքերով, այսինքն շարափական 1 ռ. 50 կ. վճարելով առանց իսկական գինը բարձրացնելու: Հնացած մեքենաները խանութը փոփոխում է: